

КРИЖАНОВСЬКА

Єлизавета Георгіївна

здобувач вищої освіти 3 курсу
ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

ЛОГІНОВА Марина Вікторівна

викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗА ПОШКОДЖЕНЕ
ТА ЗРУЙНОВАНЕ МАЙНО ВНИСЛІДОК ДІЙ, СПРИЧИНЕНИХ
ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РФ, ЯК ПРАВОВИЙ
ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ УКРАЇНИ**

Повна масштабна агресія Російської Федерації проти України призводить до авіаударів, артилерійських та мінометних обстрілів, спрямованих проти цивільних об'єктів і житлових будинків. Це суттєво порушує міжнародні закони та воєнні звичаї. За даними обласних військових адміністрацій, з 24 лютого по 31 грудня 2022 року на обласних територіях, які можуть бути обліковані, зафіксовано майже 160 тисяч пошкоджених або зруйнованих об'єктів. З них 60% мають ступінь руйнування понад 50%. Серед пошкоджених об'єктів нерухомості основну частину становлять житлові приміщення – понад 142 тисячі, з них понад 54 тисячі мають ступінь руйнування до 50%, а 88 тисяч – від 50% до 100% [1].

У таких виняткових умовах виникає необхідність знаходження ефективного методу відшкодування матеріальної шкоди власникам пошкодженого та зруйнованого майна, які постраждали від військової агресії Російської Федерації, з метою захисту їхніх особистих майнових прав та інтересів. Оскільки відшкодування шкоди є цивільно-правовою компенсацією матеріальних збитків, завданих в результаті порушення правопорядку. Термін "шкода" охоплює витрати, втрати або пошкодження майна, втрати доходів, які кредитор міг би отримати, якби порушення не відбулося. Відшкодуванню підлягає як матеріальна, так і моральна шкода [2, с. 440]. Згідно зі статтею 1192 Цивільного кодексу України, якщо інше не встановлено законом, суд, враховуючи обставини справи, за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ того ж виду і такої ж якості, відновити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі. При цьому сума збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних

для відновлення пошкодженої речі.

Міжнародно-правові стандарти, зокрема документ під назвою "Основні принципи та керівні положення, що стосуються права на правовий захист та відшкодування шкоди жертвам грубих порушень міжнародних норм у галузі прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права," прийняті Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 16.12.2005 р. № 60/147 [3], визначають, що жертви мають право на адекватне, реальне та оперативне відшкодування завданих збитків, спрямоване на відновлення постраждалого в його правах, порушених через грубі порушення міжнародних норм у сфері прав людини чи серйозні порушення міжнародного гуманітарного права. Відшкодування повинно бути пропорційним ступеню тяжкості порушень та завданих збитків. Державам слід домагатися створення національних механізмів відшкодування та надання іншої допомоги жертвам, у випадку, якщо сторони, відповідальні за завдану шкоду, не можуть або не бажають виконувати свої зобов'язання.

Статтею 2 Закону України "Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну," Російська Федерація визнається державою-терористом, яка має за одну з своїх політичних мет цілей геноцид Українського народу, фізичне знищення, масове вбивство громадян України, вчинення міжнародних злочинів проти цивільного населення, використання заборонених методів війни, руйнування цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, а також штучне створення гуманітарної катастрофи в Україні чи окремих її регіонах [4]. Згідно зі статтею 19 Закону України "Про боротьбу з тероризмом," відшкодування збитків, завданих громадянам терористичним актом, проводиться за рахунок Державного бюджету України відповідно до закону, з подальшим стягненням цієї суми з осіб, відповідальних за завдану шкоду, згідно з порядком, визначеним законом. Відшкодування збитків, спричинених терористичним актом організації, підприємству або установі, проводиться відповідно до визначеного законом порядку [5].

Важливо відзначити, що Законопроект "Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації" під номером 7198 від 24.03.2022 р. [6], розроблений з метою визначення правових та організаційних принципів надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, був прийнятий у першому читанні Верховною Радою України 01.04.2022 р., після того, як Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 "Про введення воєнного стану в Україні" набрав чинності [7].

Узагальнюючи викладене, варто відзначити, що в Україні на даний момент відсутнє законодавче врегулювання стосовно відшкодування (компенсації) збитків, пов'язаних із військовою агресією Російської Федерації. Зазначимо, що хоча існує порядок подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок військової агресії РФ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України, відшкодування збитків наразі не регулюється чинним законодавством. Слід відзначити, що створений Реєстр на даний момент лише служить інструментом для збору та систематизації інформації про пошкоджене та знищене майно. Однак у майбутньому ця інформація може стати основою для розрахунку та виплати компенсацій за завдані збитки об'єктам нерухомого майна, якщо буде введений відповідний правовий механізм, який, варто відзначити, наразі відсутній.

1. Колесніченко О. 2,4 мільйона українців втратили домівки за час війни. Що з обіцянним житлом від держави? Економічна правда. 7 листоп. 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/7/693516> (дата звернення: 27.11.2023) 2. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 1 : А-Г / редкол. Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2011. 656 с.

3. A/RES/60/147. Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law : resolution / adopted by the General Assembly [New York] : UN, 21 Mar. 2006. 9 p. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/563157?ln=ru> (дата звернення: 27.11.2023)

4. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну : Закон України від 22.05.2022 р. № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-IX#Text> (дата звернення: 27.11.2023)

5. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 27.11.2023)

6. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації : Проект Закону України від 24.03.2022 р. № 7198. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=7198&conv=9> (дата звернення: 27.11.2023).